

В.В. СВІТЛИЧНА, канд.істор.наук, доц., Харківський інститут банківської справи УБС НБУ

О.П. СОБОЛЕВА, канд.екон.наук, доц., Харківський інститут банківської справи УБС НБУ

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНІСНОЇ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Розглянуто апробовану у Харківському інституті банківської справи УБС НБУ модель професійно-практичної підготовки конкурентноспроможного фахівця. Визначено шляхи вдосконалення методології практичної підготовки студентів вищих навчальних закладів.

The article deals with the professional practical training programme adopted by Kharkiv Institute of Banking in order to prepare the students for competitive job market. The writer analyses alternative ways to develop practical training methods in higher education institutions.

Суть конкурентноздатності фахівця в сучасних умовах визначається вже не сумою набутих ним у ВНЗ конкретних знань, умінь і навичок, а набором компетенцій, які фактично характеризують різноманітну, значно ширшу реалізаційну здатність особистості.

Проблема визначення переліку, змісту та шляхів формування компетенцій, які відповідали б особливостям системи освіти та ринку праці України, розглядається як вченими теоретичних установ, так і науково-педагогічними працівниками ВНЗ та роботодавцями. Значна увага приділяється цій проблемі на сторінках наукових видань “Вища освіта України”, “Вища школа” та інших часописів. У той же час проблема залишається далекою від її вирішення. За наявних умов у пошуку найбільш ефективної моделі підготовки конкурентноспроможного фахівця особливого значення набуває практичний досвід вищих навчальних закладів. У підготовці ж фахівців фінансово-економічного профілю заслуговує на увагу досвід навчальних закладів системи Національного банку України, стратегічною ціллю яких є перехід на компетентнісну модель підготовки студентів.

Метою статті є визначення шляхів формування компетентнісної моделі підготовки фахівців фінансово-економічного профілю з урахуванням досвіду Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України.

Як зазначено в Концепції інноваційного розвитку Університету банківської справи НБУ на 2010-2020 роки, формування іміджу Університету як інноваційної освітньої та наукової установи базується на нових

парадигмах освітньої діяльності, переході від розуміння освіти як сфери споживання, тобто передавання і отримання знань, до сфери творення - особистого і корпоративного опанування і компетентного застосування знань. Своєю місією університет бачить у реалізації моделі випереджаючої освіти, заснованої на ідеї становлення всебічно розвинутої особистості та її вміння адаптуватися до швидких змін у банківських і фінансових технологіях та суспільних процесах, що сприятиме забезпеченню професійної самореалізації та конкурентоспроможності випускників [1].

Здійснюючи у цьому напрямку активну і послідовну діяльність, Університет та Харківський інститут банківської справи як його структурний підрозділ упровадили низку інноваційних, перспективних підходів та заходів.

Уперше серед ВНЗ економічного профілю в Університеті було впроваджено півторарічні магістерські програми, що дозволило підвищити якість навчання та удосконалити його зміст. Для цього було розроблено варіативні частини освітньо-професійної програми та освітньо-кваліфікаційної характеристики, експериментальні навчальні плани підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» [2]. Зміст навчання магістрів оптимізовано шляхом удосконалення організації індивідуальної роботи (виконання завдань з кожної дисципліни навчальних планів на підставі досліджень фактичної діяльності банківських установ, підприємств, фірм згідно з закріпленням за відповідною базою на підставі заключеного договору із щотижневим їх відвідуванням тощо) наукової та педагогічної практики студентів (обов'язкова підготовка з науковим керівником наукової статті з друком у збірниках наукових праць або фахових журналах тез доповіді з виступом на конференції, проведення семінарських та практичних занять з участю у розробці відповідного навчально-методичного забезпечення, підготовку та проведення виховного заходу в академічній групі тощо).

Ключовим елементом компетентісної моделі є методологічно обґрунтована цілісна система професійно-практичної підготовки в УБС НБУ (навчально-ознайомлювальна, навчальна, виробнича, переддипломна, практики, що проводяться на базі навчально-тренувальних комплексів Університету та реальних баз практик – підприємствах, організаціях, фінансових та банківських установах, а для магістрів, крім того, - наукова та педагогічна практики). На всіх етапах практичної підготовки відбувається послідовний розвиток компетенцій студентів з урахуванням сучасних вимог ринку праці. При цьому практична підготовка спрямовується на закріплення і поглиблення теоретичних знань зі спеціальних дисциплін, засвоєння нових інформаційних та комунікативних технологій, психологічну адаптацію студентів до конкретних умов фахової діяльності, мотивацію постійного оновлення власних знань згідно з вимогами практики, що змінюються.

Розроблена в Харківському інституті банківської справи УБС НБУ модель професійно-практичної підготовки зорієнтована на особистість кожного студента, на виявлення й розвиток його здібностей та інтелектуального потенціалу. Важливою її складовою є науково-дослідна

робота студентів. На усіх етапах навчання простежується логічне поєднання навчальних заходів з науково-дослідною роботою. Велику роль у розвитку студентів, формуванні професійної культури відіграє діяльність студентських клубів, конкурс студентських наукових робіт з економіки, фінансів та банківської справи, конкурс “Кращий за професією”, науково-практичні конференції студентів та молодих учених.

Велике значення надається в Університеті соціальному контексту освіти, що дасть можливість випускникам формувати успішну професійну кар’єру на принципах соціальної справедливості, відповідальності, загальнолюдських цінностей.

Світ давно визнав, що принципи соціальної відповідальності є незмінною складовою успішної стратегії бізнесу. Ті компанії, які сповідують соціальну відповідальність, формують інструментарій, який позитивно впливає на всі сфери їхньої діяльності, співпрацю з партнерами, забезпечує сталий розвиток, що особливо важливо для України за умов нестабільності, низького рівня правової та моральної свідомості, корупції тощо. Визнавши актуальність цієї проблеми і розглядаючи корпоративну соціальну відповідальність як складову професійної підготовки, Університет здійснює напрацювання моделі корпоративної соціальної відповідальності як для сфери банківництва, так і для інших видів діяльності на основі українських традицій меценатства та добродійності.

У студентському середовищі проводяться різноманітні добродійні акції, що пов’язані з реалізацією соціально значимих проектів [3].

Університет першим в українській освіті запровадив навчальну дисципліну “Корпоративна соціальна відповідальність” з відповідною навчальною програмою та видав перший в Україні підручник [4]. Зазначена дисципліна має стати обов’язковою, адже корпоративна соціальна відповідальність формує ключові компетенції для будь-якого фахівця.

Упровадження компетентнісного підходу потребує також залучення до цього процесу роботодавців. Останні виявляють зацікавленість у співпраці з Університетом та його структурними підрозділами. Коло спільних інтересів для обох сторін як рівноправних партнерів досить широке. Висококваліфіковані фахівці-практики беруть участь у навчальному процесі, державній атестації студентів, виконанні спільних науково-дослідних робіт. Так, поглибленню вивчення ефективності реалізації окремих напрямків освітньої діяльності в інституті сприяв круглий стіл «Формування професійних компетенцій при підготовці фахівців для фінансово-кредитної системи», проведений у межах роботи методичної ради інституту із запрошенням фахівців підприємств, банківських установ, аудиторських фірм.

Широка і безпосередня участь фахівців-практиків у підготовці студентів обумовлює формування в навчальних закладах особливого комунікативного середовища. Спілкування з фахівцями фінансово-кредитних установ у навчальному процесі, у позанавчальний час, у групі та індивідуально дає студентам можливість розвитку навичок ділового спілкування, визначення

професійних інтересів та пріоритетів, напрямків самовдосконалення та саморозвитку. Завдяки цій співпраці студенти отримують іменні стипендії НБУ та комерційних банків.

З метою надання роботі з працевлаштування випускників постійно діючого, системного характеру, на базі ХІБС УБС працює Клуб випускників, створений у вересні 2002 р. Важливим напрямом його діяльності є моніторинг працевлаштування та професійної кар'єри молодих фахівців після закінчення навчання, залучення їх до навчально-виховного процесу в інституті (до участі у роботі круглих столів, засідань студентських клубів, включення до складу журі у студентських професійних конкурсах, олімпіадах). Клубом створено базу даних випускників, розпочато роботу по формуванню відеотеки щодо професійної діяльності фахівців - колишніх студентів.

Упровадженню ідеології компетентнісного підходу сприяє подальше вдосконалення кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Ключовою особливістю КМСОНП є студентоцентристське навчання, коли студент отримує значно більший вибір можливостей щодо змісту, способу, темпів і місця навчання. Така особливість обумовлена необхідністю формувати у студентів здатність до самостійної роботи і аналітичні здібності. Колектив ХІБС УБС вже другий рік працює над впровадженням кредитно-модульної системи для студентів заочної форми навчання. З метою реалізації відповідних кредитно-модульній системі форм організації навчання та оцінки знань проведено необхідну роботу щодо розробки завдань для індивідуальної роботи, розроблені та запроваджені нові технології контролю знань.

З метою забезпечення професійної мобільності та конкурентоспроможності випускників у 2009-2010 навчальному році Харківський інститут банківської справи розпочав експеримент з викладання дисциплін "Маркетинг", "Менеджмент" і "Фінанси" англійською мовою для студентів III курсу. Експеримент, що згодом стане регулярною практикою, є кроком на шляху імплементації Болонських реформ, зокрема вимоги мобільності. Студенти зможуть не лише додатково вивчати розмовну іноземну, а й одержать перспективу практики за кордоном [5].

Цілеспрямовані, узгоджені, повсякденні зусилля щодо побудови навчального процесу на принципах інноваційної професійної підготовки забезпечують конкурентне позиціонування Університету на ринку освітніх послуг та ринку праці у фінансово-банківській сфері.

Список літератури: 1. Концепція інноваційного розвитку Університету банківської справи Національного банку України (м.Київ) на 2010-2020 роки. – К., 2010. 2. Стартував проект із запровадження магістратури терміном 1,5 роки // Золотий резерв. - 2009. - № 8. - С.5. 3. Другий аукціон надій подарував надію новонародженим // Золотий резерв. – 2008. - №2. - с.10-11; Студенти УБС врятують річку Вільшанку // Золотий резерв. – 2009. - №9. - с.10-11. 4. Корпоративна соціальна відповідальність: підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. Т.С.Смолженко, д-ра екон. наук, проф. А.Я.Кузнецової. - К.: УБС НБУ, 2009. – 258 с. 5. Освіта в УБС // Золотий резерв. – 2009. - №8. - с.4.

Надійшла до редколегії 07.10.10